

УДК 35.077.2

Наталія Лесько

Національний університет “Львівська політехніка”,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права
leskonataly@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1790-8432

Соломія Кіра

Національний університет “Львівська політехніка”,
студентка Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

<http://doi.org/10.23939/law2022.35.161>

© Лесько Н., Кіра С., 2022

Проведено дослідження теоретичних аспектів поняття “електронна комерція”. Зауважено, що нормативно-правова база України в сфері е-комерції перебуває в стані стрімкого розвитку. Підписавши Угоду про Асоціацію, Україна взяла на себе чималі зобов’язання, зокрема забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу, відповідно до напрямів, визначених Угодою сторін, відтак, одним із яких саме і є електронна комерція. Так, приведення законодавства України в сфері електронної комерції у відповідність до законодавства ЄС дасть змогу нашій державі не тільки вирішити ряд нагальних питань у сфері правового регулювання, але й дасть змогу вітчизняним підприємцям стати повноправними учасниками електронного ринку ЄС.

Підкреслено, що поняття “е-комерції” ширше за поняття “е-торгівлі”, оскільки перше охоплює усі без винятку види електронної і комерційної діяльності. Сюди зараховуємо не лише купівлю-продаж – “бізнес-споживач”, але й такі зв’язки, як електронну купівлю-продаж між підприємствами (до прикладу, між більшим та меншим оптовим складом), тобто “бізнес-бізнес” та між споживачами (до прикладу, споживач не задоволений продукцією чи послугою та вирішив перепродати її), тобто “споживач-споживач”. Окрім того, можливий також і зв’язок “бізнес-держава” (до прикладу, тендери), а також “держава-споживач” (до прикладу, надання адміністративних послуг через електронну платформу “Дія”). Ці зв’язки виникають, коли йдеться про взаємодію між державними підприємствами, установами чи організаціями з юридичними особами (приватними підприємствами) чи фізичними особами.

Ключові слова: електронна комерція, соціальні мережі, електронне урядування, електронна демократія, інформаційне суспільство, електронний документообіг, електронні послуги, інформаційна безпека.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток торгівлі на базі електронних платформ нині можна назвати одним із найбільш очевидних індикаторів науково-технічного прогресу в економічному

секторі багатьох країн світу. В цьому аспекті Україна не є винятком, адже поява нової форми ведення підприємницької діяльності як результат впливу глобальної інформаційної революції, що її початком можемо ідентифікувати XXI століття й появу нового покоління “цифрових людей” [1].

Аналіз дослідження проблеми. Дослідженням тенденцій розвитку та специфіки здійснення електронної комерції займалися багато вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Борейко Н. М., Возний М. І., Одарченко А. М., Плескач В. Л., Тардаскіна Т. М., Федішин І. Б., Ховрак І. В., Царьов Р. Ю., Шалева О. І., Юдін О. М. та інших.

Метою статті є дослідження правових засад електронної комерції в соціальних мережах.

Виклад основного матеріалу. Законом України від 3 вересня 2015 року “Про електронну комерцію” (далі – Закон) визначено, що е-комерція – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов’язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов’язки майнового спрямування [2].

Цим же Законом визначено організаційно-правові засади діяльності в сфері електронної комерції в Україні, а саме: порядок вчинення правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем (розповсюдження реклами, передача і зберігання інформації, розміщення інформації на замовлення іншої особи та інше), принципи правового регулювання у сфері е-комерції (свобода вчинення електронних правочинів, свобода конкуренції та забезпечення її сумлінності та інші). Також визначено учасників (продавець, покупець, постачальник послуг проміжного спрямування) відносин, що виникають у сфері електронної комерції, їх статус, права й обов’язки, відповідальність учасників відносин у сфері електронної комерції, порядок вирішення спорів між учасниками згаданих вище відносин, а також відповідальність за порушення законодавства в сфері е-комерції.

Однак попри те, що вказаний вище Закон фактично легітимізував електронну комерцію як вид бізнесу, більше того – урегулював останній настільки чітко, чим заслужив високу оцінку суб’єктів електронного господарювання, все ж не охопив усі аспекти зазначеної діяльності. Відтак законодавство в сфері е-комерції ґрунтується на Конституції України й складається з Цивільного, Господарського, Податкового й Кримінального кодексів України, а також із Законів України (далі – ЗУ): “Про захист прав споживачів”, “Про електронні документи та електронний документообіг”, “Про рекламу”, “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”, “Про платіжні послуги”, “Про телекомунікації”, “Про захист персональних даних”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та іншими нормативно-правовими актами, що прийняті відповідно до ЗУ “Про електронну комерцію”. Важливим законом виняткового значення в сфері електронного господарювання є також і ЗУ “Про електронні довірчі послуги”, що фактично є регулятором комерційних і не тільки онлайн-відносин між сторонами в сфері укладення електронних договорів в Україні. Остання також бере участь у міжнародному співробітництві у сфері електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, зокрема на основі міжнародних договорів України. Відтак сфера е-комерції в Україні також урегульована міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України і якщо таким міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені в Законі, застосовуються правила міжнародного договору.

Починаючи з гарантованого державою права, що вказане в Основному Законі, а це те, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, далі вже в Господарському кодексі бачимо, що підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом. Як зазначає науковець В. Ю. Юдін, цим же

кодексом визначено порядок взаємодії між підприємцями та споживачами, які виникають у мережі Інтернет. Цивільним кодексом України визначено порядок укладання договорів через мережу Інтернет, а також основні засади організації діяльності інтернет-магазинів на підставі ототожнення їх діяльності з діяльністю торгівельних підприємств, які здійснюють торгівлю за зразками [3, с. 214].

Положеннями Податкового кодексу України закріплено вимоги щодо оподаткування підприємств, які працюють в електронному середовищі, та встановлено певні обмеження щодо застосування спрощеної системи оподаткування, коли, як у Кодексі України про адміністративні правопорушення встановлено види проступків у сфері е-комерції, за які настає адміністративна відповідальність, сюди зараховуємо: порушення порядку ведення податкового обліку, неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів, невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів, порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), зокрема перевищення граничних сум розрахунків готівкою, недотримання установлених законодавством вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів та інші [3, с. 214]. Відтак, Кримінальним кодексом України визначено перелік видів кримінальних правопорушень, що можуть бути вчинені в онлайн-середовищі, та відповідальність за здійснення останніх.

Поняття електронної комерції тісно межує з поняттям електронної торгівлі (далі – е-торгівля), що свого часу спричинило немало розбіжностей в думках різних науковців в означеній сфері, однак ЗУ “Про електронну комерцію” визначено й значення дефініції е-торгівлі, остання ж є господарською діяльністю у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [2]. В цьому контексті важливо пам’ятати, що поняття “е-комерції” ширше за поняття “е-торгівлі”, оскільки перше охоплює усі без винятку види електронної і комерційної діяльності. Сюди зараховуємо не лише купівлю-продаж – “бізнес–споживач”, але й такі зв’язки, як електронну купівлю-продаж між підприємствами (до прикладу, між більшим та меншим оптовим складом), тобто “бізнес–бізнес” та між споживачами (до прикладу, споживач не задоволений продукцією чи послугою та вирішив перепродати її), тобто “споживач–споживач”.

Окрім означеного вище, можливий також і зв’язок “бізнес–держава” (до прикладу, тендери), а також “держава–споживач” (до прикладу, надання адміністративних послуг через електронну платформу “Дія”), ці зв’язки виникають, коли йдеться про взаємодію між державними підприємствами, установами чи організаціями з юридичними особами (приватними підприємствами) чи фізичними особами. Між іншим, якщо взяти до уваги означені типи ймовірних зв’язків, на нашу думку, було б доречним зазначити щось схоже в частині, де визначено суб’єктів/учасників відносин, що виникають у сфері електронної комерції в ЗУ “Про електронну комерцію”. Оскільки, як ми вже раніше зазначали, коло учасників, на наше переконання, є дещо обмеженим.

Позитивним аспектом популяризації е-комерції та е-торгівлі стало також й те, що в класифікації видів економічної діяльності (далі – КВЕД) від 2010 року з’явився такий вид діяльності, як роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет (КВЕД 47.91), останній є, без винятків, основним КВЕДом для будь-якого інтернет-магазину. Беручи до уваги статтю 1 та 7 ЗУ “Про електронну комерцію”, електронною комерцією можуть займатися юридичні особи та фізичні особи-підприємці. Однак одного лише КВЕДу “47.91” не буде достатньо для ведення інтернет-бізнесу суб’єктами господарювання, відтак у Класифікаторі КВЕД-2010 (ДК 009:2010) є широкий перелік інших видів економічної діяльності, які знадобляться для роботи магазинів на базі інтернет-платформ. Ще однією позитивною новацією стала можливість вказати посилання на веб-сайт інтернет-магазину, нині суб’єкти господарювання можуть здійснити це, сформувавши електронну заяву через додаток “Дія”, після чого відомості про зміну інформації потрапляють до податкової служби і вже через декілька днів суб’єкту господарювання надійде лист-підтвердження або відмови до кабінету платника податків.

У контексті нашого дослідження відзначимо, що проблемними питаннями залишаються: інтернет-шахрайство, вирішення споживчих спорів, захист прав споживачів, захист авторських прав й інших об'єктів інтелектуальної власності, деяка неузгодженість законодавства в сфері електронної комерції з законодавством Європейського Союзу. На думку М. Д. Василенка та Н. С. Киреева, для забезпечення повноцінної діяльності у сфері е-комерції необхідне поєднання двох основних чинників: ефективного правового регулювання та забезпечення належного рівня кібербезпеки. При цьому необхідно забезпечити одночасну реалізацію правових, організаційних, адміністративних та науково-технічних заходів, що останні можуть бути ефективні лише у їх сукупності [4, с. 31].

На щастя, в цих напрямках є й позитивні зрушення. Так, за даними офіційного видання – Вісника державної Фіскальної служби України, станом на 10 вересня 2021 року відбулася робоча зустріч представників Європейської Бізнес Асоціації та Міністерства цифрової трансформації (далі – Мінцифри), під час якої представники Мінцифри презентували законопроект щодо внесення змін до законодавства про онлайн торгівлю. Проект закону має на меті створення механізму онлайн вирішення споживчих спорів, а також перевірки достовірності інформації про інтернет-магазини, що, своєю чергою, має покращити ситуацію із захистом прав інтернет-покупців. Зокрема, Мінцифри пропонує внести зміни до Закону України “Про електронну комерцію” в частині створення Єдиного державного порталу для споживачів у сфері електронної комерції, а також до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині встановлення відповідальності за порушення законодавства про електронну комерцію [5].

Висновки. Отже, нормативно-правова база України в сфері е-комерції перебуває в стані стрімкого розвитку. Підписавши Угоду про Асоціацію, Україна взяла на себе чималі зобов'язання, зокрема забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу, відповідно до напрямів, визначених Угодою сторін, одним із яких саме і є електронна комерція. Таким чином, приведення законодавства України в сфері електронної комерції у відповідність до законодавства ЄС дасть змогу Україні не тільки вирішити ряд нагальних питань у сфері правового регулювання, але й дозволить вітчизняним підприємцям стати повноправними учасниками електронного ринку ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Generation Zet. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_Z.
2. Про електронну комерцію : Закон України від 3 вересня 2015 року № 675-19 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
3. Юдін В. Ю. Електронна комерція та її правове регулюванн. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 213–216.
4. Василенко М. Д., Киреева Н. С. Електронна комерція у проявах юриспруденції (законодавства) та кібербезпеки (несанкціонованих вторгнень): міждисциплінарне дослідження. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2020. С. 25–33.
5. Мінцифри презентувало проект змін до законодавства. *Вісник державної Фіскальної служби України*. Офіційно про податки. Електронна комерція: URL : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100026884-elektronna-komertsiya-mintsifri-prezentovalo-proyekt-zmin-do-zakonodastva>.

REFERENCES

1. *Generation Zet*. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_Z.
2. *Pro elektronnu komertsiuu* [About e-commerce] : Zakon Ukrainy vid 3 veresnia 2015 roku No. 675-19 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
3. Iudin, V. Iu. (2020). *Elektronna komertsiia ta yii pravove rehulivannia* [E-commerce and its legal regulation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. No. 8. S. 213–216.

4. Vasylenko, M. D., Kyreieva, N. S. (2020). *Elektronna komertsiiia u proiavakh yurysprudentsii (zakonodavstva) ta kiberbezpeky (nesanktsionovanykh vtorhnen): mizhdystsyplinarne doslidzhennia*. [E-commerce in the manifestations of jurisprudence (legislation) and cybersecurity (unauthorized intrusions): an interdisciplinary study]. *Naukovi pratsi NU OIuA*. S. 25–33.

5. *Mintsyfry prezentovalo projekt zmin do zakonodavstva* [The Ministry of Finance presented a draft amendment to the legislation]. *Visnyk derzhavnoi Fiskalnoi sluzhby Ukrainy. Ofitsiino pro podatky. Elektronna komertsiiia*: URL : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100026884-elektronna-komertsiiya-mintsifri-prezentovalo-proyekt-zmin-do-zakonodavstva>.

Дата надходження: 01.07.2022 р.

Nataliia Lesko

Lviv Polytechnic National University,
Doctor of Law, Professor,
professor of the Department of Administrative and Informational Law
leskonataly@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1790-8432

Solomiya Kira

Lviv Polytechnic National University,
student of the Educational and Scientific Institute of Law,
psychology and innovative education

LEGAL PRINCIPLES OF ELECTRONIC COMMERCE IN SOCIAL NETWORKS

The article examines the theoretical aspects of the concept of “e-commerce”. It is noted that the regulatory framework of Ukraine in the field of e-commerce is in a state of rapid development. By signing the Association Agreement, Ukraine has undertaken considerable commitments, including ensuring the gradual adaptation of Ukrainian legislation to that of the European Union, in accordance with the areas set out in the Agreement, thus one of which is e-commerce. Thus, bringing Ukraine’s legislation in the field of e-commerce in line with EU legislation will allow our country not only to address a number of pressing issues in the field of legal regulation, but also allow domestic entrepreneurs to become full participants in the EU e-market.

It is emphasized that the concept of “e-commerce” is broader than the concept of “e-commerce”, as the former covers all types of electronic and commercial activities without exception, this includes not only sales – “business consumer”, but also such links as e-sales between enterprises (for example, between larger and smaller wholesalers), ie “business” and between consumers (for example, the consumer is not satisfied with the product or service and decided to resell it), ie “consumer–consumer”. In addition, a “business-to-business” link (for example, tenders) and a “consumer-to-consumer” link (for example, the provision of administrative services through the electronic platform “Action”) are also possible. on interaction between state enterprises, institutions or organizations with legal entities (private enterprises) or individuals.

Key words: e-commerce, social networks, e-government, e-democracy, information society, e-document management, e-services, information security.